

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กลยุทธ์ในการดำรงชีพของแรงงานผู้ไร้ที่ดินในไร่มันสำปะหลัง
บ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร
Livelihood Strategy of Landless Farmers in Cassava Farm in Baan Hua Tung Noi,
Klong Somboon Sub-district, Klong Klung District, Kamphaeng Phet Province

จิรวรร พุทธเสม¹ โชคชัย ชื่นชอบ² ณัฐวุฒิ อินกรัด³ และภุรินทร์ ชุติวรรณ⁴
Jirawat Phutthasem¹, Chokchai Chuenchob², Nattawut Inkad³ and Phurinat Chotiwarn⁴

^{1, 2, 3}นักศึกษาโปรแกรมวิชาการพัฒนาลังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
⁴อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการพัฒนาลังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องศึกษากลยุทธ์ในการดำรงชีพของแรงงานผู้ไร้ที่ดินในไร่มันสำปะหลังบ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาลักษณะของการจ้างแรงงานในไร่มันสำปะหลังของชุมชนบ้านหัวทุ่งน้อย 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับแรงงานผู้ไร้ที่ดินในไร่มันสำปะหลัง 3) เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการดำรงชีพของแรงงานผู้ไร้ที่ดินที่รับจ้างในไร่มันสำปะหลัง ของชุมชนบ้านหัวทุ่งน้อย พื้นที่ในวิจัยครั้งนี้คือ บ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร วิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยได้กำหนดโครงสร้างและคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการไปเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ คือ แรงงานผู้ไร้ที่ดิน ผลงานวิจัยพบว่า 1) ลักษณะของการจ้างแรงงานในไร่มันสำปะหลังมีลักษณะการจ้างงานมีดังนี้ คือ การจ้างแบบรายวันและการจ้างแบบเหมามี 3 รูปแบบ คือ เหมาปลูกมันสำปะหลัง เหมาคูมันสำปะหลัง เหมาคิดยามันสำปะหลัง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานผู้ไร้ที่ดินกับนายจ้างมีลักษณะดังนี้ คือ การจ้างแบบเครือญาติและการจ้างแบบลูกจ้างนายจ้างยังมีบางส่วนของกลุ่มแรงงานผู้ไร้ที่ดินที่มิใช่ญาติคอยอุปถัมภ์และกลุ่มแรงงานผู้ไร้ที่ดินที่ไม่มีนายจ้างอุปถัมภ์ 3) แรงงานผู้ไร้ที่ดินที่รับจ้างในไร่มันสำปะหลังมีกลยุทธ์ในการดำรงชีพดังนี้ คือ นอกจากการรับจ้างในภาคการเกษตรแล้วกลุ่มของแรงงานผู้ไร้ที่ดินยังมีการออกรับจ้างที่นอกเหนือจากภาคการเกษตรคือการออกรับจ้างทำงานก่อสร้าง ตัดไม้, ค่าขายและการรับจ้างทั่วไป

คำสำคัญ: ที่ดิน / เกษตรกรรม / แรงงานผู้ไร้ที่ดิน / บ้านหัวทุ่งน้อย/ มันสำปะหลัง

Abstract

The research entitled Livelihood Strategy of Landless Farmers in Cassava Farm in Baan Hua Tung Noi, Klong Somboon Sub-district, Klong Klung District, Kamphaengphet Province aims 1) to explore the employment types in cassava farming in Baan Hua Tung Noi community 2) to study the relation between employers and landless labors in cassava farming and 3) to study the livelihood strategy and negotiation of landless labors. The research area is Baan Hua Tung Noi, Klong Somboon Sub-district, Klong Klung District, Kamphaengphet Province. This research is qualitative research that employed in depth interview for data collection. The key informants are landless labors in the community. The study found that 1) there are 3 types of employment; subcontract for planning, harvesting and pesticide providing. 2) in terms of relation between employers and labors we found that there are 2 types; kinship employing and non-kinship employing and some landless labors are support by employers but some are not. 3) landless labors have the livelihood strategy; off farm working such as working in construction sites, selling and general employed.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Keywords: Land / Agriculture / Landless Labor / Baan Hua Tung Noi / Cassava

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หมู่บ้านหัวทุ่งน้อย เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กที่มีการย้ายถิ่นฐานมาจากหลากหลายที่ ซึ่งมาบุกเบิกป่าดิบเพื่อทำเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยพื้นที่เป็นที่แห้งแล้ง ชาวบ้านจึงทำได้แค่ปลูกมันสำปะหลังเพียงเท่านั้นที่จะได้ผลผลิตดีที่สุดใน แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ย้ายถิ่นฐานมาโดยไร้ที่ดินทำกิน ไม่มีที่ดินทำกิน จึงทำได้แค่รับจ้างทำงานเพื่อหาเงินเลี้ยงดูครอบครัวตลอดทั้งปีและอยู่โดยไร้ที่ดินทำกิน

หมู่บ้านหัวทุ่งน้อย เดิมเส้นทางสัญจรเข้าออกหมู่บ้าน ใช้เส้นทางเดินทางจากหมู่บ้านทุ่งแก้วเข้าสู่หมู่บ้านวังไทร โดยก่อนออกจากหมู่บ้านหัวทุ่งน้อยจะมีพื้นที่ทำนาอยู่ประมาณ 3 ไร่ จึงเรียกกันจนติดปากว่า “บ้านหัวทุ่งน้อย” ในปี พ.ศ. 2522 ได้จัดตั้งหมู่บ้านเป็น หมู่ 10 ตำบลหัวถนน ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายสาราญ พุทธเสม ในปี พ.ศ. 2529 ได้แยกตำบลเป็น หมู่ 2 ตำบลคลองสมบูรณ ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายทรงศักดิ์ โชคศรีสุข ปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายเล็ก เปรมบุญ ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านอพยพมาจาก อำเภอเมือง อำเภอชุมแสง อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ จากจังหวัดนครปฐม พิษณุโลก พิจิตร ลพบุรีเป็นบางส่วน แต่อยู่รวมกันด้วยความสามัคคี

อาชีพหลักของประชาชนในหมู่บ้านหัวทุ่งน้อย คือ การทำการเกษตร โดยการปลูกมันสำปะหลังและรับจ้างบางส่วน โดยแยกเป็น มีอาชีพรับจ้างเพียงอย่างเดียว (ไม่ได้ทำไร่) มี 17 ครอบครัว ส่วนที่เหลืออีก 200 ครอบครัว ประกอบอาชีพทำไร่มันสำปะหลัง มีร้านค้าจำหน่ายของอุปโภคและบริโภคและบริโภคน้ำมัน 7 แห่ง มีผู้ประกอบการลานมัน 2 ราย เพื่อรับซื้อมันสำปะหลังในหมู่บ้านละหมู่บ้านในใกล้เคียง มีรายได้โดยเฉลี่ย 30,000 บาทต่อคนต่อปี อัตราค่าแรง 250 บาทต่อวัน สถานที่ท่องเที่ยวมี 1 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำ ซึ่งภายในอ่างเก็บน้ำมีการปล่อยพันธุ์ปลาต่างๆ หลายชนิด บริเวณรอบอ่างเก็บน้ำมีถนน และมีการปลูกพืชยืนต้น ผลไม้และดอกไม้ประดับ ล้อมรอบ ทำให้มีบรรยากาศที่ร่มรื่น เหมาะสำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนของชุมชน

การใช้ประโยชน์ที่ดินการปลูกมันสำปะหลังเป็นส่วนมาก ปลูกไม้ยืนต้นรอบๆ บ้าน และปลูกในไร่เป็นบางส่วน ชาวบ้านทุกครัวเรือนจะปลูกพืชผักสวนครัวส่วนใหญ่ที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเอง เข้าที่ดินของคนอื่นในนอกหมู่บ้าน และรับจ้างทำเกษตรในไร่ของผู้อื่น โดยบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินจะอาศัยโดยการรับจ้างทำเกษตรในไร่ผู้อื่น บางคนต้องรับจ้างงานอื่นทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของการจ้างแรงงานในไร่มันสำปะหลัง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานไร้ที่ดินกับนายจ้าง
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการดำรงชีพของแรงงานไร้ที่ดินที่รับจ้างในไร่มันสำปะหลัง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

บ้านหัวทุ่งน้อย หมู่ 10 ตำบลหัวถนน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าในเรื่อง ศึกษากลยุทธ์ในการดำรงชีพของแรงงานผู้ไร้ที่ดินในภาคเกษตรกรรมบ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวิธีการศึกษาและดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาลักษณะของการจ้างแรงงานในไร่มันสำปะหลังของชุมชนบ้านหัวทุ่งน้อย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับแรงงานไร้ที่ดินในไร่มันสำปะหลัง เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการดำรงชีพของแรงงานไร้ที่ดินที่รับจ้างในไร่มันสำปะหลังของชุมชนบ้านหัวทุ่งน้อย โดยมีวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการดำรงชีพของแรงงานไร้ที่ดินในภาคเกษตรกรรมบ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ประชากร/กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ประชากรที่เป็นเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ แรงงานผู้ไร้ที่ดินบ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอลองชลุง จังหวัดกำแพงเพชร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์แรงงานผู้ไร้ที่ดินบ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอลองชลุง จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีการขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาภาคสนามในการดำรงชีพของแรงงานไร้ที่ดินในภาคเกษตรกรรมบ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอลองชลุง จังหวัดกำแพงเพชร จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. วางแผนการทำวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกัน
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
4. เรียบเรียงข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาภาคสนามในการดำรงชีพของแรงงานไร้ที่ดินในภาคเกษตรกรรมบ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอลองชลุง จังหวัดกำแพงเพชร
5. สรุปผลวิจัยศึกษาภาคสนามในการดำรงชีพของแรงงานไร้ที่ดินในภาคเกษตรกรรมบ้านหัวทุ่งน้อย ตำบลคลองสมบูรณ์ อำเภอลองชลุง จังหวัดกำแพงเพชร

สรุปผลการวิจัย

ประวัติของกรณีศึกษาของแรงงานไร้ที่ดิน

1. นายวินัย ศรีทอง อายุ 47 ปี แต่เดิมทีเป็นคนสลกบาตรมาเติบโตที่บ้านหัวทุ่งน้อยอาศัยอยู่กับครอบครัวสองคนภรรยา โดยอาศัยอยู่บ้านของตัวเอง เหตุที่ไม่มีที่ดินคือไม่มีที่ดินตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงเป็นบุคคลไร้ที่ดินทำกิน รายได้ในแต่ละปีคือ รับจ้างทำไร่ขุดมัน ผักตบชวา ปลูกมัน ช่วงเวลาว่างงานก็จะออกหาปลา ทำงานก่อสร้าง และมีลูกส่งเงินมาให้กินทุกเดือน เป็นทุนที่ใช้ในการดำรงชีวิตในแต่ละปี
2. นางวรรณมา ศรีทอง อายุ 56 ปีแต่เดิมทีเป็นคนสลกบาตรมาเติบโตที่บ้านหัวทุ่งน้อย โดยอาศัยอยู่กันสามคนสามีและลูกชาย อาศัยอยู่บ้านของตัวเอง เหตุที่ไม่มีที่ดินทำกินคือไม่มีที่ดินตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงเป็นบุคคลไร้ที่ดินทำกิน รายได้ในแต่ละปีคือ สามีทำเลี้ยงโดยการรับจ้างทำไร่ ก่อสร้าง หาปลาเนื่องจากตัวเองทำงานไม่ไหว บวกกับลูกที่ส่งมาให้ทุกเดือน เป็นทุนในการดำรงชีพในแต่ละปี
3. นางแซมเกตุ เกตุชื่น อายุ 85 ปี แต่เดิมทีเป็นคนที่ทุ่งทรายย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านหัวทุ่งน้อยเมื่อประมาณ 55 ปีที่แล้ว อาศัยอยู่บ้านที่รัฐบาลสร้างให้โดยอาศัยอยู่ตัวคนเดียว สามีได้เสียชีวิตไปแล้ว เหตุที่ไม่มีที่ดินทำกินเพราะไม่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงเป็นบุคคลไร้ที่ดินทำกิน รายได้ในแต่ละปี เมื่อช่วงที่ทำงานไหวก็รับจ้างทำไร่ ดำรงชีพแต่ตอนนี้ทำไม่ไหวจึงให้ลูกเลี้ยงดูและรับเบี้ยยังชีพ 800 บาทต่อเดือน ในการดำรงชีพตลอดทั้งปี
4. นางหนอม ทิมทอง อายุ 63 ปีแต่เดิมทีเป็นคนหมู่บ้านหัวถน ย้ายมาบ้านหัวทุ่งน้อยเมื่อประมาณ 30 ปีอาศัยอยู่กับครอบครัวสองคนสามี มีลูกสี่คนทำงานอยู่ต่างจังหวัดหมดทุกคน เหตุที่ไม่มีที่ดินทำกินเพราะขายรักษา ลูกจนหมด รายได้ในแต่ละปี รับจ้างทำไร่มัน ขุดมัน ทำหน่อไม่ต้องขายและลูกส่งเงินมาให้กินทุกเดือน บวกกับได้รับเบี้ยยังชีพทุกเดือนเดือนละ 600 บาท ทุกวันทั้งหมดยี่สิบปีเป็นทุนที่ใช้ในการดำรงชีพตลอดทั้งปี
5. นายมงคล พุทธเสมอ อายุ 58 ปีแต่เดิมทีเป็นคนจังหวัดนครสวรรค์ ได้ย้ายมาบ้านหัวทุ่งน้อยเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2512 อาศัยอยู่บ้านของนายจ้างโดยอาศัยอยู่กันสามคนลูกและภรรยา เหตุที่ไม่มีที่ดินทำกินคือขายจนหมดเพื่อเอาเงินมาใช้จับปลา รายได้ในแต่ละปีคือ รับจ้างทำไร่อยู่กับนายจ้างตลอดทั้งปี ว่างงานก็หาปลาออกชนไก่ โดยรายได้หลักก็จะมาจากการรับจ้างทำไร่ที่ใช้ในการดำรงชีพตลอดทั้งปี
6. นายสมพงษ์ รักบุญ อายุ 74 ปีแต่เดิมทีเป็นคนจังหวัดนครสวรรค์ ย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านหัวทุ่งน้อยเมื่อประมาณ 50 ปี โดยอาศัยอยู่กับครอบครัวสองคนกับภรรยา อาศัยบ้านของตัวเอง เหตุที่ไม่มีที่ดินทำกินเนื่องมาจากไม่มีที่ดินตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงเป็นบุคคลไร้ที่ดินทำกิน รายได้ในแต่ละปีรับจ้างทำไร่และได้รับเบี้ยยังชีพ 700 บาท ต่อเดือน บวกกับลูกส่งเงินมาให้ใช้บ้างเป็นครั้งคราว เป็นทุนที่ใช้ในการดำรงชีพในแต่ละปี

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

7. นางอบ ฝุ่นจันทิก อายุ 54 ปีแต่เดิมเป็นคนจังหวัดนครสวรรค์ ย้ายมาบ้านหัวทุ่งน้อยเมื่อประมาณ 22 ปี ย้ายเข้ามาอาศัยบ้านที่รัฐบาลสร้างให้อาศัยอยู่กับลูกชายสองคน เหตุที่ไม่มีที่ดินทำกิน เพราะไม่มีที่ดินมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แล้วเข้ามาบ้านหัวทุ่งน้อยก็มารับจ้างทำไร่มัน ชุดมัน ฉีดยา ก่อสร้าง ทำกินแบบนี้ตลอดทั้งปีเพื่อเลี้ยงดูตัวเองและลูกชาย

8. นางประยง สีลธิช อายุ 76 ปี แต่เดิมที่เป็นคนหนองเบน ย้ายเข้ามาเมื่อประมาณ 20 ปี ได้มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านหัวทุ่งน้อยอาศัยอยู่กับสองคนกับสามี อาศัยอยู่ที่บ้านของตนเอง เนื้อที่ประมาณหนึ่งงาน เหตุที่ไม่มีที่ดินทำกินคือไม่มีที่ดินตั้งแต่ย้ายเข้ามา จึงเป็นบุคคลไร้ที่ดินทำกิน รายได้ในแต่ละปีในการดำรงชีพคือ รับจ้างทำไร่และรับเบี้ยยังชีพ 700 บาท ต่อเดือน บวกกับลูกส่งเงินมาให้เป็นครั้งคราวในการยังชีพตลอดทั้งปีของครอบครัว

9. นาง สุมาลี อ่องอร่าม อายุ 49 ปีแต่เดิมที่ย้ายมาจากจังหวัดนครสวรรค์ เมื่อประมาณ 30 ปี ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านหัวทุ่งน้อย อาศัยอยู่กับครอบครัวจำนวนสามคน มีแม่แล้วก็นางสุมาลีและสามีของป้าสุมาลี โดยอาศัยอยู่บ้านของตนเอง เหตุที่ไม่มีที่ดินทำกินเพราะไม่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงไร้ที่ดินทำกิน รายได้ในแต่ละปีคือการรับจ้างทำไร่ ช่วงไหนว่างงานสามีก็จะออกไปหาปลาและทำงานก่อสร้างมาดำรงชีพตลอดทั้งปีในการเลี้ยงดูครอบครัวและก็มีลูกคอยส่งเงินมาให้อีกทางหนึ่ง

รูปแบบของการจ้างแรงงานในไร่มันสำปะหลัง

การจ้างแบบรายวัน จ้างเป็นวัน เฉลี่ยวันละ 300 บาทต่อคน ซึ่งจะเริ่มทำงานตั้งแต่ 08.00-17.00 น. ช่วงเช้าก็จะทำงาน 08.00 น. จนไปถึงพักเที่ยงทานข้าว 11.30 น. แล้วจะเริ่มทำงานอีกที่ตอน 13.00 น. ตรงไปจนถึง 17.00 น. ไม่ว่าจะปลูก ชุด ฉีดยา ก็จะได้รับวันละ 300 บาท หลังจากเลิกงานตามเวลา นายจ้างก็จะจ่ายเงินทันที ซึ่งการทำงานรายวันจะไม่ค่อยเร่งงานสักเท่าไรทำไปเรื่อยๆ ซึ่งอาจจะได้งานที่ล่าช้าไปบ้าง ซึ่งไม่มีอะไรนอกเหนือจากนี้แล้ว

การจ้างแบบเหมา

การจ้างแบบเหมาปลูกมันสำปะหลัง

จะจ้างปลูกเป็นไร่ ถ้านายจ้างทอนต้นให้ ตัดต้นให้ เรามีหน้าที่ปลูกอย่างเดียว ก็จะเหมาไร่ละ 300 - 350 บาท แต่ถ้าเรา ตัดตนเอง ทอนตนเอง และปลูกด้วยจะเหมาไร่ละ 450 - 600 บาท การจ้างงานแบบเหมา จะไม่มีกำหนดเวลาการทำงานจะเริ่มงานตอนไหนก็ได้และจะเลิกงานตอนไหนก็ได้แล้วแต่ผู้รับเหมา เมื่อได้เงินมาแล้วก็จะนำมาหารจ่ายค่าแรงให้ทุกคนเท่าๆ กัน แล้วแต่น้อย ซึ่งการทำงานแบบเหมา จะเป็นงานเร่งยิ่งเสร็จเร็วเท่าไรก็สามารรถรับเหมาต่อได้อีกหลายไร่ ซึ่งจะได้เงินมากกว่ารายวันถึงสองเท่าแล้วแต่ผู้รับเหมาตกลงต่อรองราคากัน และผู้รับเหมาจะหัก ค่ารถคันละ 100 บาท ในการขนท่อน มันที่เหลือจะหารเท่ากันหมด

การจ้างเหมาฉีดยา

การเหมาฉีดยาจะมี 2 ลักษณะ 1) ไร่ร่อง และ 2) ฉีดฮอร์โมน โดยการฉีดไร่ร่อง จะเป็นการเดินฉีดทุร่องทั่วทั้งไร่ เพื่อฆ่าหญ้าที่อยู่ตามร่องมันโดยไม่ให้หญ้าขึ้นคลุมการเจริญเติบโตของมันสำปะหลัง การฉีดไร่ร่องจะฉีด 2 ครั้งถึง 3 ครั้ง เว้นระยะและดูหญ้าที่ขึ้นมาซึ่งจะเหมาไร่ละ 300 บาท

ส่วนการฉีดฮอร์โมนจะฉีดเมื่อเริ่มโตและโดยฉีดสารไปที 5 - 6 ร่องซึ่งจะไวกว่าไร่ร่อง ฉีดฮอร์โมนต้องฉีดเข้ามิดหรือไม้ก็ช่วงเย็น เท่านั้นเพราะใบมันสำปะหลังจะเปิดรับสารอาหารเพื่อเพิ่มการเจริญเติบโตโดยจะเหมาไร่ละ 60 บาท

การจ้างเหมาขุดมันสำปะหลัง

การเหมาขุดมันจะมี 2 ลักษณะคือมันเก่ากับมันใหม่ โดยการเหมาขุดมันเก่าก็จะเริ่มตั้งแต่ตัดต้นมันทิ้ง ขุดมันขึ้นมาโยนเป็นกองไว้ จนไปถึงเฉาะหัวมัน เมื่อเสร็จแล้วก็ขนหัวมันขึ้นรถนำไปขายที่ลานมันหรือโรงรับซื้อมันสำปะหลัง โดยขุดมันเก่าจะเหมาขุดเป็นตันละ 200 บาท ค่ารถขนมันไปขายอีกตันละ 100 บาท ถ้าลานมันอยู่ไกลก็จะเพิ่มราคาขนมันสำปะหลัง เป็นตันละ 150 - 200 บาท ตามความไกลใกล้ ส่วนมันใหม่จะมีลักษณะการขุดเหมือนกัน แต่จะเหมาขุดแพงกว่ามันเก่าเป็นตันละ 300 บาทต่อตัน ค่ารถขนมันสำปะหลังก็จะอยู่ในราคาเดียวกันกับมันเก่าความแตกต่างกันระหว่างมันเก่ากับมันใหม่ มันเก่าจะเก็บไว้ 2 ปีส่วนมันใหม่จะเอาไปแค่ปีเดียว

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬงเพชร

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานไร้ที่ดินกับนายจ้าง มี 2 รูปแบบ

การจ้างแบบเครือญาติ

คือ การจ้างงานแบบเครือญาติจะมีทั้งแบบคนที่ไม่มีที่ดินทำกินและไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง การจ้างงานแบบเครือญาตินั้นอาจมีผลกระทบกับการทำงานในบางเรื่อง เพราะการจ้างแบบเครือญาติจะมีความสนิทสนมกันอาจทำให้คนที่รับจ้างไม่ค่อยตรงต่อเวลาในการเริ่มทำงานหรือเวลาในการพัก เพราะเหตุผลนี้จึงอาจจะทำให้การทำงานนั้นไม่เสร็จตามที่กำหนดไว้ และการจ้างงานแบบเครือญาติก็มีการให้ค่าจ้างหรือการจ้างวานมาช่วยเหลือเพื่อเอาแรงกัน

การจ้างแบบลูกจ้างนายจ้าง

คือ การจ้างงานแบบลูกจ้างกับนายจ้างนั้นจะมีบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเองเข้ามารับจ้างโดยส่วนมาก เพราะอาจเกิดจากการที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ดังนั้นจึงต้องหารายได้เสริมจากการรับจ้างทั่วไป เพื่อดำรงชีพและเลี้ยงดูคนในครอบครัว แต่สำหรับการจ้างงานแบบนี้ นายจ้างจะมีการระบุเวลาการทำงานเพื่อบอกกับลูกจ้างอย่างชัดเจนก่อนที่จะเริ่มทำงาน เพื่อที่จะทำให้งานนั้นเสร็จตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

กลุ่มแรงงานไร้ที่ดินที่มีนายจ้างคอยอุปถัมภ์

พบว่ามีแรงงานบางกลุ่มที่จะมีนายจ้างคอยอุปถัมภ์ เช่น นายวินัย ศรีทอง นางวรรณมา ศรีทอง นางเข้ม เกตุชื่น และนายมงคล พุทธสม เป็นต้น ซึ่งกลุ่มแรงงานไร้ที่ดินเหล่านี้จะมีนายจ้างที่คอยอุปถัมภ์และจ้างงานประจำตลอดทั้งปี มีความสัมพันธ์ถึงเครือญาติ โดยลูกจ้างพวกนี้จะสามารถกู้เงินจากนายจ้างได้ในยามที่เดือดร้อนหรือขาดรายได้ เมื่อถึงฤดูกาลทำงานก็รับจ้างใช้หนี้โดยไม่คิดดอกเบี้ย ซึ่งจะดีกว่าไปกู้เงินนอกระบบ และมีนายมงคล พุทธสม ที่นายจ้างอุปถัมภ์ที่อยู่อาศัยให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายเพียงแค่งานให้นายจ้างเท่านั้น

กลุ่มแรงงานไร้ที่ดินที่ไม่มีนายจ้างอุปถัมภ์

ส่วนกลุ่มที่เป็นแรงงานไร้ที่ดินที่ไม่มีนายจ้างคอยอุปถัมภ์ อย่างเช่น นางหอม ทิมทอง นางสุมาลี อ่องอร่า นางประยง สีสีช นายสมพงษ์ รักบุญ และนางอบ ฝนจันทิก ซึ่งกลุ่มแรงงานไร้ที่ดินเหล่านี้จะไม่มีนายจ้างอุปถัมภ์ จึงต้องหางานทำทั่วไป มีนายจ้างคนไหนมาจ้างก็ไปรับจ้างเพื่อให้มีรายได้ตลอดทั้งปี จะไม่มีไปทำงานกับนายจ้างคนไหนเป็นหลัก กลุ่มแรงงานเหล่านี้จะไม่ค่อยสามารถไปกู้ยืมเงินใครได้เนื่องจากไม่สามารถหาเงินก่อนไปใช้หนี้ จึงต้องหางานทำบวกกับบางรายรับเบี้ยยังชีพและลูกส่งเงินมาใช้ในการดำรงชีพตลอดทั้งปี นางอบ ฝนจันทิกเป็นบุคคลที่ค่อนข้างลำบากที่สุดอาศัยอยู่บ้านที่รัฐบาลสร้างให้ทำงานคนเดียวเพื่อเลี้ยงดูตัวเอง ต้องออกรับจ้างทุกที่ทั้งในและต่างจังหวัดทั้งก่อสร้าง ขุดมัน ปลูกมัน และไม่มีใครให้กู้ยืมเงินต้องทำเลี้ยงดูตัวเองไปวันๆ ตลอดทั้งปีเพื่อความอยู่รอด

กลยุทธ์ในการดำรงชีพของแรงงานไร้ที่ดินในไร่มันสำปะหลัง

เกษตรกรที่ไร้ที่ดินทำกินจะมีความเสี่ยงอย่างมากในการหารายได้และไม่มีความแน่นอนในการดำรงชีวิต เพราะเมื่อไรที่ไม่มีกรจ้างหรือจ้างงานน้อยลงจะทำให้เกษตรกรไร้ที่ดินทำกินไม่มีงานทำและไม่มีรายได้ในการดำรงชีพหรือเลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งอาจทำให้เดือดร้อนไปถึงการไม่มีเงินไปใช้หนี้ที่ได้กู้ยืม และที่กู้ยืม ธกส. มาอาจทำให้เกิดคดีความหรือถูกฟ้องดำเนินคดีได้หากไม่มีรายได้จากการทำงานจึงทำให้เกิดความเสี่ยงของเกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน

การเป็นแรงงานที่อื่นนอกภาคการเกษตร

1. นายวินัย ศรีทอง (อายุ 47 ปี) รับจ้างก่อสร้าง โดยหลังจากงานรับจ้างภาคการเกษตรหมดฤดูกาล ดังนั้นลุงวินัยจึงต้องหารับจ้างในทางอื่นๆ เพื่อที่จะนำรายได้นั้นมาใช้-จ่ายและเลี้ยงดูคนในครอบครัว ในการดำรงชีพ
2. นายมงคล พุทธสม (อายุ 58 ปี) รับจ้างทั่วไป โดยในอดีตลุงมงคลเคยมีที่ดินทำกินอยู่ 10 ไร่ แต่ในช่วงหลังเกิดปัญหาขึ้นลุงมงคลจึงขายที่ดินทั้งหมด เลยทำให้ปัจจุบันลุงมงคลไม่มีที่ดินทำกิน ดังนั้นลุงมงคลจึงหารับจ้างทั่วไปทั้งในหมู่บ้านและสถานที่อื่นๆ เพื่อที่จะมีรายได้ไว้ใช้ในการดำรงชีพ
3. นางวรรณมา ศรีทอง (อายุ 56 ปี) รับจ้างทั่วไป โดยป้าวรรณมาไม่มีที่ดินทำกินตั้งแต่แรก จึงหารายได้เสริมจากการรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างรีดผ้า/ซักผ้า รับจ้างกวาด/ถูบ้าน เพราะต้องนำรายได้จากการรับจ้างมาไว้เพื่อการดำรงชีพและเลี้ยงดูคนในครอบครัว

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

4. นายสมพงษ์ ธิบุญ (อายุ 74 ปี) รับจ้างก่อสร้าง โดยลุงสมพงษ์ไม่มีที่ดินทำกินมาตั้งแต่แรก ดังนั้นลุงสมพงษ์จึงต้องหารายได้เสริมจากการรับจ้างก่อสร้าง เพื่อต้องหารายได้มาไว้เลี้ยงครอบครัวและใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้าหากว่าลุงสมพงษ์ไม่มีงานรับจ้างอื่นๆ นี้ จะทำให้ลุงสมพงษ์มีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพต่อไป

5. นางอบ ฝุ่นจันทิก (อายุ 54 ปี) รับจ้างก่อสร้าง โดยป่าอบไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ปัจจุบันยายอบอาศัยอยู่เพียงลำพังและอาศัยอยู่บ้านที่รัฐบาลสร้างให้ ดังนั้นยายอบจึงมีการหารายได้เสริม คือ การรับจ้างก่อสร้าง เพื่อการนำรายได้จากการรับจ้างในส่วนนี้มาเก็บไว้ใช้ในการดำรงชีพ

6. นางประยง สีสีช (อายุ 76 ปี) ว่างงาน ป่าประยงไม่มีที่ดินเป็นของตนเองตั้งแต่แรก ปัจจุบันป่าประยงอาศัยอยู่กับสามี ป่าประยงไม่สามารถหารายได้เสริมจากการรับจ้างได้ เนื่องจากป่าประยงมีอายุมากทำให้ป่าประยงทำงานไม่ไหว ดังนั้นป่าประยงจึงว่างงาน แต่ป่าประยงจะมีการได้รับเบี้ยยังชีพในทุกๆ เดือน และยังมีลูกของเขาคอยส่งเงินมาให้ใช้ในการดำรงชีพ

การทำการค้าขาย

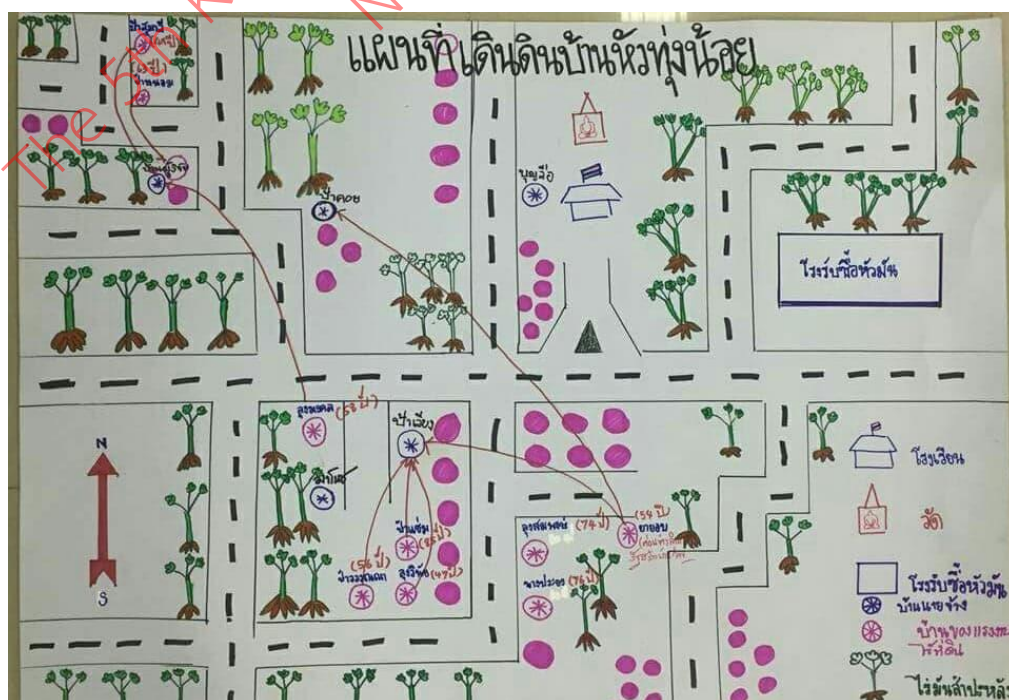
1. นางหอม ทิมทอง (อายุ 63 ปี) ค้าขายและมีการปลูกพืช ผักสวนครัวไว้ที่บริเวณที่อยู่อาศัย เหตุผลที่ป่าหอมปลูกพืชผักสวนครัวก็เพื่อเก็บไว้บริโภคเอง เพื่อลดค่าใช้จ่ายและนำไปขายในบางส่วนเพื่อหารายได้เสริมไว้ดำรงชีพ

2. นางแฉ่ม เกตุชื่น (อายุ 85 ปี) ค้าขาย มีการสานส้ม สานตะกร้า เพื่อนำออกไปขายตามตลาดหรือบางทีก็จะมีคนมาสั่งทำ เหตุผลที่ป่าแฉ่มทำผลิตภัณฑ์จักสานนั้นเพราะว่าป่าแฉ่มมีอายุมากแต่ยังสามารถทำสิ่งนี้ได้ ดังนั้นป่าแฉ่มจึงทำผลิตภัณฑ์จักสานขายเพื่อการหารายได้ไว้ดำรงชีพต่อไป

3. นางสุนารี อ่องอร่าม (อายุ 49 ปี) ค้าขาย ถ้าหากว่าไม่มีงานจากภาคการเกษตร ป่าสุนารีก็จะมี การหารายได้เสริมโดยการขายน้ำแข็งใสเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีพ

การต่อรองของเกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน

ชาวบ้านมีการต่อรองกับนายจ้างในเรื่องของการจ้างงานโดยกำหนดราคาการจ้างงานโดยการจ้างงานจะเป็นรายวันหรือแบบเหมาทำงานโดยเกษตรกรไร้ที่ดินทำกินจะต่อรองการจ้างงานรายวันจะเป็นวันละ 300 บาท แต่ถ้าเป็นแบบเหมาทำจะคิดเป็นไร่ ไร่ละ 450 บาทต่อไร่และยังมีการต่อรองในการเลี้ยงเครื่องตมให้กับลูกจ้างภายในแต่ละวันด้วย

ภาพที่ 1 แผนที่เดินดินบ้านหัวทุ่งน้อย

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ความสัมพันธ์ในการจ้างงานของนายจ้างกับกลุ่มแรงงานไร้ที่ดินบ้านหัวทุ่งน้อย

ความสัมพันธ์กันในการจ้างงานของนายจ้างกับกลุ่มแรงงานไร้ที่ดินโดยการจ้างงานในหมู่บ้านหัวทุ่งน้อยจะมีนายจ้างที่มีไร่ 100 – 200 ไร่ ขึ้นไป อยู่หลายคน แต่จะมีนายจ้างหลักๆ ที่แรงงานไร้ที่ดินถูกจ้างหรือไปรับจ้างอยู่เป็นประจำคือ ป้าเวียงจะมีจำนวนไร่ถึง 200 กว่าไร่ โดยจะมีแรงงานไร้ที่ดินที่ไปรับจ้างอยู่ตลอด คือ 1) นางวรรณศรีทอง 2) นายวินัย ศรีทอง 3) นางแหม่ม เกตุชื่น และ 4) นางอบ ฝุ่นจันทิก ซึ่งป้าเวียงจะจ้างให้ทำตลอดทั้งปีจึงทำให้แรงงานไร้ที่ดินกลุ่มนี้มีรายได้เพียงพอที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีพตลอดทั้งปี และนายจ้างอีกคนหนึ่งคือ ป้าแดงจะมีไร่อยู่จำนวน 100 กว่าไร่ โดยประมาณ จึงมีกลุ่มแรงงานไร้ที่ดินที่เข้ามารับจ้าง คือ 1) นางสุมาลี อ่องอร่าม 2) นายมงคล พุทฺธเสม 3) นางหนอม ทิมทอง ซึ่งกลุ่มแรงงานไร้ที่ดินกลุ่มนี้จะมารับจ้างประจำ แต่ไม่ได้มารับจ้างตลอดทั้งปี เพราะจำนวนไร่ไม่ได้เยอะมาก นอกเหนือจากรับจ้างกันกับนายจ้างประจำแล้ว ยังมีกลุ่มแรงงานไร้ที่ดินที่ออกมารับจ้างกับนายจ้างคนอื่น คือ 1) นางอบ ฝุ่นจันทิก 2) นายมงคล พุทฺธเสม ซึ่งนายจ้างที่ไปรับจ้างคือ ป้าคอยและลุงมาโนช ซึ่งป้าคอยและลุงมาโนชมีไร่ถึง 200 กว่าไร่ โดยลุงมาโนชยังได้ให้ที่อยู่อาศัยกับนายมงคล พุทฺธเสม และคอยจ้างงานไปตลอด ส่วนนายสมพงษ์ รักบุญและนางประยง สีลิส ทำงานไม่ไหวแล้วเนื่องจากมีอายุมากดังนั้นรายได้หลักๆ ก็มาจากการได้รับเบี้ยยังชีพและลูกส่งเงินมาให้ใช้ในการดำรงชีพตลอดทั้งปี

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบของการจ้างงานในไร่มีนสำหรับหลังลักษณะการจ้างงานมี 2 ลักษณะคือ คือการจ้างงานแบบรายวันและการจ้างงานแบบเหมาด้วยการจ้างงานแบบรายวันจะจ้างเฉลี่ยวันละ 300 บาทต่อคนต่อวัน จะเริ่มงานตั้งแต่ 08.00 - 7.00 น. ไม่ว่าลักษณะงานจะจ้างไปทำอะไรก็จะรับวันละ 300 บาท หลังเลิกงานนายจ้างจะจ่ายค่าแรงทันที ส่วนการจ้างงานแบบเหมาจะเหมาจ้างเป็นไร่ โดยเฉลี่ยแล้วจ้างอยู่ในราคาไร่ละ 350 – 450 บาทต่อไร่ การจ้างงานแบบเหมาจะไม่มีกำหนดเวลาเริ่มทำงานและก็ไม่มีการกำหนดเวลาเลิกงานเมื่อเสร็จงานได้เงินมาแล้วจะนำอาหารกันทุกคนคนละเท่าๆ กันแล้วแต่เล็กน้อย และจำนวนไร่ที่รับเหมาโดยขึ้นอยู่กับลูกจ้างและนายจ้างตกลงราคาค่าจ้างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานไร้ที่ดินต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกลยุทธ์ในการดำรงชีพของแรงงานไร้ที่ดินในภาคการเกษตรอื่นๆ รวมทั้งในพื้นที่อื่นๆ เพิ่มเติม